

DOKAZIVANJE VLASNIŠTVA NA STVARI KOD DERIVATIVNOG NAČINA STICANJA PRAVA SVOJINE (ČL. 20., 33. I 37. ZAKONA O OSNOVAMA SVOJINSKOPRAVNIH ODNOSA I ČL. 60. I 63. ZAKONA O DRŽAVNOM PREMERU I KATASTRU)

DA BI USPEO U SVOJINSKOM SPORU ZA POVRAĆAJ STVARI MORA DOKAZATI DA JE NJEN VLASNIK, A KOD DERIVATIVNOG NAČINA STICANJA PRAVA SVOJINE POTREBNO JE DA JE PRENOSILAC VLASNIK STVARI, DA POSTOJI PUNOVAŽAN PRAVNI POSAO PODOBAN ZA STICANJE PRAVA SVOJINE (PRAVNI OSNOV) I DA JE IZVRŠEN UPIS PRAVA U JAVNE EVIDENCIJE O NEPOKRETNOSTIMA (NAČIN STICANJA).

UKOLIKO JE PRAVNI POSAO ZAKLJUČEN SA NEVLASNIKOM, DO STICANJA PRAVA SVOJINE DERIVATIVNIM PUTEM NEĆE DOĆI, ČAK I AKO JE NA OSNOVU TAKVOG PRAVNOG POSLA IZVRŠEN UPIS U JAVNE EVIDENCIJE O NEPOKRETNOSTIMA, JER TAKAV UPIS STVARA OBORIVU PRETPOSTAVKU DA JE UPISANO LICE ZAISTA I TITULAR TOG PRAVA.

Ustavni sud, Veliko veće u sastavu: predsednik Suda Vesna Ilić Prelić, predsednik Veća i sudije Milan Stanić, dr Milan Škulić, Miroslav Nikolić, dr Dragana Kolarić, Tatjana Babić, dr Milan Marković i mr Tomislav Stojković, članovi Veća, u postupku po ustavnoj žalbi Ž. Đ. iz Radinca, na osnovu člana 167. stav 4. u vezi sa članom 170. Ustava Republike Srbije, na sednici Veća održanoj 22. februara 2018. godine, doneo je

Odluku broj UŽ-982/2016

Odbija se kao neosnovana ustavna žalba Ž. Đ. izjavljena protiv presude Apelacionog suda u Beogradu Gž. 6947/15 od 10. decembra 2015. godine zbog povrede prava na pravično suđenje iz člana 32. stav 1. Ustava Republike Srbije, dok se u preostalom delu ustavna žalba odbacuje.

O b r a z l o ž e n j e

1. Ž. Đ. iz Radinca podneo je Ustavnom sudu, 8. februara 2016. godine, preko punomoćnika N.P, advokata iz Smedereva, ustavnu žalbu protiv akta navedenog u izreci, zbog povrede prava na pravično suđenje, prava na jednaku zaštitu prava i prava na imovinu, zajemčenih odredbama člana 32. stav 1, člana 36. stav 1. i člana 58. Ustava Republike Srbije.

Podnosilac ustavne žalbe navodi da je osporenom presudom pravnosnažno odbijen njegov tužbeni zahtev za povraćaj dela zauzete katastar ske parcele uz obrazloženje da, iako je vlasnik cele parcele i kao takav upisan u javne evidencije o nepokretnostima, nije vlasnik dela parcele čiji povraćaj traži od tuženog zbog toga što je pravnosnažnom sud skom odlukom iz

1971. godine utvrđeno da je vlasnik tog dela parcele treće lice. Dodaje da je, saglasno članu 33. Zakona o osnovama svojinskopравnih odnosa i čl. 60. i 63. Zakona o državnom premeru i katastru, za sticanje prava svojine na nepokretnostima potreban upis u javne knjige, te da je on kao upisani vlasnik na osnovu člana 37. Zakona o osnovama svojinskopравnih odnosa legitimisan da traži predaju spornog dela parcele koji drži tuženi. U prilog iznetom poziva se na sentence iz presuda Apelacionog suda u Beogradu Gž. 7084/12 od 26. februara 2014. godine i Apelacionog suda u Nišu Gž. 2375/14 od 1. aprila 2015. godine, te odgovor utvrđen na sednici Odeljenja za privredne sporove Privrednog apelacionog suda održanoj 3, 4. i 26. novembra 2015. godine i Odeljenja za privredne presteupe i upravno-računske sporove održanoj 30. novembra 2015. godine, zaključujući da postupanje drugostepenog suda u konkretnom slučaju predstavlja arbitrarnu primenu materijalnog prava. Predlaže da Ustavni sud usvoji ustavnu žalbu i poništi osporenu presudu.

2. Saglasno članu 170. Ustava Republike Srbije, ustavna žalba se može izjaviti protiv pojedinačnih akata ili radnji državnih organa ili organizacija kojima su poverena javna ovlašćenja, a kojima se povređuju ili uskraćuju ljudska ili manjinska prava i slobode zajemčene Ustavom, ako su iscrpljena ili nisu predviđena druga pravna sredstva za njihovu zaštitu.

U toku postupka pružanja ustavnosudske zaštite, povodom ispitivanja osnovanosti ustavne žalbe u granicama zahteva istaknutog u njoj, Ustavni sud utvrđuje da li je u postupku odlučivanja o pravima i obavezama podnosioca ustavne žalbe povređeno ili uskraćeno njegovo Ustavom zajemčeno pravo ili sloboda.

3. Ustavni sud je, u sprovedenom postupku, uvidom u dokumentaciju priloženu uz ustavnu žalbu, utvrdio sledeće činjenice i okolnosti od značaja za odlučivanje u ovoj ustavnosudskoj stvari:

Osporenim presudom Apelacionog suda u Beogradu Gž. 6947/15 od 10. decembra 2015. godine pravnosnažno je odbijen tužbeni zahtev tuži oca, ovde podnosioca ustavne žalbe, kojim je tražio da se obaveže tuženi G. M. da mu preda u državinu i slobodno raspolaganje zauzeti deo kat astarske parcele. 1674, KO Radinac, površine 1,18 ari u bliže opisanim merama i granicama. Prema utvrđenom činjeničnom stanju, tužilac je u LN 486, KO Radinac, upisan kao vlasnik cele kat astarske parcele 1674, površine 19,51 ar. Predmetnu parcelu je stekao na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju zaključenog sa svojim ocem M. Đ, a njegov otac je ovu parcelu kupio 1963. godine od S. i LJ. A. Pred Opštinskim sudom u Smederevu vođen je parnični postupak po tužbi S. L. protiv tužiočevog oca, Ž. i LJ. A. koji je okončan pravnosnažnom presudom P. 273/71 od 12. juna 1971. godine. Pomenutom presudom utvrđeno je da je S. L. po osnovu održaja vlasnik dela kat astarske parcele 1674, KO Radinac, površine 3,24 ara, koji obuhvata i deo od 1,18 ari koji je predmet konkretnog spora. Ovom presudom tuženi M. Đ, Ž. i LJ. A. obavezani su da trpe da tužilja S. L. svoje

pravo svojine upiše u zemljišne knjige po izvršenom c epanju i formiranju nove katastarske parcele. Sporni deo parcele S. L. je prodala S. P, a nakon njegove smrti, njegov sin S. P. taj deo parcele prodao je tuženom. Tuženi je u posedu spornog dela predmetne parcele. Polazeći od iznetog, drugostepeni sud je ocenio da je nižestepeni sud pravilno primenio odredbe člana 37. Zakona o osnovama svojinskopравnih odnosa i odbio tužbeni zahtev kao neosnovan, imajući u vidu da tužilac, iako je u LN 486, KO Radinac, upisan kao vlasnik cele kat astarske parcele 1674, nije vlasnik spornog dela parcele u površini od 1,18 ari s obzirom na to da je presudom Opštinskog suda u Smederevu P. 273/71 od 12. juna 1971. godine utvrđeno da je vlasnik tog dela parcele treće lice, a ne tužiočev pravni prethodnik, bez obzira na činjenicu što to treće lice u katastru nije upisano kao vlasnik. Stoga, kako ističe drugostepeni sud, bez obzira na činjenicu što je tuženi u posedu spornog dela parcele, tužilac ne može tražiti povraćaj tog dela u smislu člana 37. Zakona o osnovama svojinskopравnih odnosa, jer nije vlasnik istog.

4. Odredbama Ustava, na čiju povredu ukazuje podnosilac u ustavnoj žalbi, utvrđeno je: pravo na pravično suđenje (član 32. stav 1.); pravo na jednaku zaštitu prava (član 36. stav 1.); pravo na imovinu (član 58.).

Zakonom o osnovama svojinskopравnih odnosa („Službeni list SFRJ“, br. 6/80 i 36/90, „Službeni list SRJ“, broj 29/96 i „Službeni glasnik RS“, broj 115/05) propisano je: da se pravo svojine stiče po samom zakonu, na osnovu pravnog posla i nasleđivanjem (član 20. stav 1.); da se po samom zakonu pravo svojine stiče stvaranjem nove stvari, spajanjem, mešanjem, građenjem na tuđem zemljištu, odvajanjem plodova, održajem, sticanjem svojine od nevlasnika, okupacijom i u drugim slučajevima određenim zakonom (član 21.); da se na osnovu pravnog posla pravo svojine na nepokretnost stiče upisom u javnu knjigu ili na drugi odgovarajući način određen zakonom (član 33.); da vlasnik može tužbom zahtevati od držaoca povraćaj individualno određene stvari i da vlasnik mora dokazati da na stvari čiji povraćaj traži ima pravo svojine, kao i da se stvar nalazi u faktičkoj vlasti tuženog (član 37. st. 1. i 2.); da pravo svojine koje određeno lice ima na stvar prestaje kad drugo lice stekne pravo svojine na tu stvar (član 45.).

Članom 60. Zakona o državnom premeru i katastru („Službeni glasnik RS“, br. 72/09, 18/10, 65/13, 15/15-Odluka US, 96/15, 47/17 i 113/17-dr. zakon) je propisano: da se svojina i druga stvarna prava na nepokretnostima stiču, prenose i ograničavaju upisom u katastar nepokretnosti (konstitutivnost upisa), a prestaju brisanjem upisa (stav 1.); da u slučajevima određenim zakonom, svojina i druga stvarna prava na nepokretnostima mogu se steći i pre upisa u katastar nepokretnosti, a upisom proizvode pravno dejstvo prema trećim licima (deklarativnost upisa) (stav 2.).

Pravna pravila imovinskog prava sadržana u paragrafima 923, 926, 929. i 946. Srpskog građanskog zakonika iz 1844. godine, koja su se primenjivala na osnovu člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donetih pre 6. aprila 1941. godine i za vreme neprijateljske okupacije („Službeni list FNRJ“, br. 86/46, 105/46 i 96/47), do donošenja Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima iz 1980. godine, predviđala su sticanje prava na nepokretnosti održajem (zastarelošću) i pravo sticaoca da na ovaj način stečeno pravo upiše u javne evidencije (baštinske knjige) i traži tapiju.

5. Razmatrajući osnovanost navoda ustavne žalbe sa stanovišta istaknute povrede prava na pravično suđenje, a imajući u vidu njenu sadržinu i iznete razloge za tvrdnju o povredi ovog prava, Ustavni sud podseća da se u više svojih odluka izjasnio o tome da su redovni sudovi u prvom redu pozvani da tumače i primenjuju merodavno pravo i da zadatak Ustavnog suda nije da ispituje pravilnost njihovih pravnih zaključaka i da na taj način postupa kao instancioni sud. Jedini izuzetak od navedenog postoji u situaciji kada su zaključci redovnih sudova očigledno proizvoljni i arbitrarni u toj meri da za posledicu imaju povredu ustavnih prava i sloboda.

Ustavni sud konstatuje da se u konkretnom slučaju odlučivalo o zahtevu podnosioca ustavne žalbe za zaštitu prava svojine povraćajem dela katastarske parcele koji je u državini tuženog. Podnosilac je svojstvo vlasnika stvari – dela parcele čiji je povraćaj tražio, dokazivao i zasnivao na činjenici da je u katastru nepokretnosti upisano njegovo pravo svojine na predmetnoj parceli kao pravno jedinstvenoj celini. Drugostepeni sud se, obrazlažući osporenu odluku, pozvao na član 37. Zakona o osnovama svojinskopравnih odnosa, zaključivši da podnosilac, iako je u javnim evidencijama upisan kao vlasnik cele predmetne parcele, nije vlasnik dela čiji povraćaj traži s obzirom na to da je presudom Opštinskog suda u Smederevu P. 273/71 od 12. juna 1971. godine utvrđeno da je vlasnik tog dela parcele po osnovu održaja treće lice – S. L.

Imajući u vidu sadržinu zahteva povodom kog je tražena sudska zaštita i razloge na kojima se zasniva osporena presuda, Ustavni sud ukazuje da saglasno pomenutoj zakonskoj odredbi, tužilac da bi uspeo u svojinskom sporu za povraćaj stvari mora dokazati da je njen vlasnik, konkretno mora dokazati činjenice na osnovu kojih je stekao pravo svojine na stvari čiji povraćaj traži, a koje se razlikuju u zavisnosti od načina sticanja ovog prava. Prema članu 33. Zakona o osnovama svojinskopравnih odnosa, pravo svojine na nepokretnostima po osnovu pravnog posla stiće se upisom u javnu knjigu ili na drugi odgovarajući način određen zakonom. Član 60. stav 1. sada važećeg Zakona o državnom premeru i katastru takođe propisuje da se svojina i druga stvarna prava na nepokretnosti stiču upisom u katastar nepokretnosti (konstitutivnost upisa). Pomenute zakonske odredbe odnose se na derivativan način sticanja prava svojine kod koga se ovo pravo izvodi iz prava prethodnog vlasnika, pa je u tom smislu za sticanje potrebno da se ispune sledeći uslovi: da je prenosilac vlasnik stvari,

da postoji punovažan pravni posao podoban za sticanje prava svojine (pravni osnov) i da je izvršen upis prava u javne evidencije o nepokretnostima (način sticanja). Dakle, jedna od tri činjenice koje moraju kumulativno da budu ispunjene za derivativno sticanje prava svojine na nepokretnosti jeste i da je prenosilac vlasnik stvari. Ukoliko je pravni posao zaključen sa nevlasnikom, do sticanja prava svojine derivativnim putem neće doći, čak i ako je na osnovu takvog pravnog posla izvršen upis u javne evidencije o nepokretnostima. Pored sticanja prava svojine na osnovu pravnog posla, po odredbi člana 20. stav 1. Zakona o osnovama svojinskopравnih odnosa, pravo svojine se stiče i po samom zakonu. Sticanje po samom zakonu je originaran način sticanja jer se ne izvodi iz prava svojine prethodnika. Jedan od načina sticanja prava svojine po samom zakonu jeste i održajem, kada sticalac postaje vlasnik ex lege u trenutku nastupanja pravnih činjenica tj. ispunjenja uslova koje zakon propisuje za ovaj način sticanja, pa je presuda kojom se ovo pravo utvrđuje deklaratornog karaktera – deklarativnost upisa iz člana 60. stav 2. Zakona o državnom premeru i katastru.

Polazeći od iznetog, sledi da je podnosilac u postupku koji je prethodio ustavnosudskom morao da dokaže da su na njegovoj strani ispunjeni svi uslovi za sticanje prava svojine derivativnim putem. Kako je u predmetnom postupku utvrđeno da je pravnosnažnom presudom Opštinskog suda u Smederevu P. 273/71 od 12. juna 1971. godine utvrđeno da je pravo svojine na spornom delu parcele po osnovu održaja steklo treće lice – S. L, što je za posledicu imalo prestanak prava svojine podnosiocčevog oca na tom delu parcele, to je po oceni Ustavnog suda ustavnopravno prihvatljiv zaključak drugostepenog suda da podnosilac ne može tražiti povraćaj tog dela parcele na osnovu člana 37. Zakona o osnovama svojinskopравnih odnosa jer nije vlasnik istog, bez obzira na to što je u katastru nepokretnosti upisan kao vlasnik cele parcele.

Imajući u vidu izloženo, Ustavni sud je utvrdio da podnosiocu ustavne žalbe osporenom presudom Apelacionog suda u Beogradu Gž. 6947/15 od 10. decembra 2015. godine, nije povređeno pravo na pravično suđenje, zajemčeno članom 32. stav 1. Ustava, te je, saglasno odredbi člana 89. s tav 1. Zakona o Ustavnom sudu („Službeni glasnik RS“, br. 109/07, 99/11, 18/13-Odluka US, 40/15-dr. zakon i 103/15), ustavnu žalbu u ovom delu odbio kao neosnovanu, odlučujući kao u prvom delu izreke.

6. U odnosu na istaknutu povredu prava iz člana 36. stav 1. Ustava, Ustavni sud pre svega ukazuje da do uskraćivanja jednake zaštite prava pred sudovima, odnosno drugim organima i organizacijama čije se radnje i akti mogu osporavati ustavnom žalbom, može doći pre svega nejednakim postupanjem u istim činjeničnim i pravnim situacijama. U tom smislu, Ustavni sud nalazi da sentence iznete u presudama Apelacionog suda u Beogradu i Nišu, na koje se podnosilac poziva, ne mogu biti dokaz o različitom postupanju sudova, jer se iz istih ne može zaključiti da li se u tim

postupcima postavilo pitanje ispunjenja svih uslova za sticanje prava svojine na nepokretnostima derivativnim putem, kao što je u konkretnom slučaju. S druge strane, odgovor utvrđen na sednici Odeljenja za privredne sporove Privrednog apelacionog suda i Odeljenja za privredne prestupe i upravno-računske sporove upravo govori u prilog tome da izvršeni upis prava svojine u javne evidencije o nepokretnostima stvara oborivu pretpostavku da je upisano lice zaista i titular tog prava, te da se ta pretpostavka može obarati u sudskom postupku, što je u konkretnom slučaju i učinjeno presudom Opštinskog suda u Smederevu P. 273/71 od 12. juna 1971. godine.

U odnosu na tvrdnju o povredi prava iz člana 58. Ustava, Sud podseća na stav Evropskog suda za ljudska prava prema kome se potraživanje ne može smatrati imovinom ukoliko nije dovoljno utemeljeno tj. tvrdnja o povredi tog prava je *ratione materiae* nespojiva sa odredbama Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u situaciji kada postoji spor o pravilnom tumačenju i primeni merodavnog prava i kada se o pitanju da li je podnosilac zahteva ispunio zakonom propisane uslove za sticanje imovine odlučuje u merodavnom postupku (videti odluku Štokalo i drugi protiv Hrvatske, od 3. maja 2011. godine), u ovom slučaju – u postupku za predaju u posed dela zemljišta.

Imajući u vidu izneto, Ustavni sud je, saglasno odredbi člana 36. stav 1. tačka 7) Zakona o Ustavnom sudu, u ovom delu odbacio ustavnu žalbu, jer nisu ispunjene Ustavom utvrđene pretpostavke za vođenje postupka, rešavajući kao u drugom delu izreke.

7. S obzirom na sve navedeno, Ustavni sud je, na osnovu odredaba člana 42b stav 1. tačka 1), člana 45. tačka 9) i člana 46. tačka 9) Zakona o Ustavnom sudu, kao i člana 89. Poslovnika o radu Ustavnog suda („Službeni glasnik RS“, broj 103/13), doneo Odluku kao u izreci.

PREDSIEDNIK VEĆA
Vesna Ilić Prelić, s.r.